

F A J A Ť K A

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska
Kultúrno – spoločenský štvrťročník

Ročník VI.

September 2024

3/2024

ÚVODNÉ SLOVO	3
ROZHOVOR	
Rozhovor s Janko Špringel'om	4
ZO ŽIVOTA SPOLKU	
Jubilanti/Oslávenci	6
Zájazd do Maďarska a Rumunska (Katka Koňariková)	7
Konferencia k výročiam generála Ambruša (Katka Koňariková)	9
Boli sme	11
VÝROČIA A OSOBNOSTI	
25. výročie úmrtia ev. farára a.v. Mikuláša Mitála (vnuk Mitál')	12
O Mitáľovi z príspevku Štefana Zelenáka	13
TÉMA	
O jedinečnosti dolnozemsých Tirpákov (Ján Botik)	15
SPOMIENKY	
Moje prvé skúsenosti (Anna Šebestová-Ambrušová)	18
Z TVORBY NAŠICH KRAJANOV	
Výber z básní Juraja Antala Dolnozemskeho	20
NAŠI NAJMENŠÍ KRAJANIA	
Chytráčik	21
ZO ŽIVOTA INÝCH SPOLKOV	
Deň Slovákov v Maďarsku (Katka Koňariková, Lukáš Perný)	22
GRADINÁRSKA RUBRIKA	
Prezimovanie zeleniny v záhonoch - kel	24
DO SPOLOČNOSTI	
Ako sa predstavujeme	25
TRADIČNÉ RECEPTY	
Vyprážené tekvičky a paradajkový sos	26

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska / Vychádza štvrťročne / Redakcia si vyhradzuje právo krátenia a úpravy príspevkov / Neobjednané rukopisy nevraciamy / Príspevky prijímame v elektronickej podobe / Uverejnením príspevku v časopise dáva autor redakcii súhlas na jeho uverejnenie

Šéfredaktor: Katarína Koňariková

Redakčná rada: Martin Mikuláš, Zuzana Trunnerová, Darina Voleková, Adriana Reptová, Martin Štrbka

Jazyková korektúra: Darina Voleková

Grafická úprava: Anna Koláriková

Ilustrácie: Štefan Jančík

Adresa redakcie: Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

e-mail: redakcia.fajauka@gmail.com

Internet: www.ssb.sk

ISSN: 2644-593X

Fotka na prednej strane obálky: Výlet loďou na hrad Devín, jún 2024

**Zrealizované s podporou
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí**

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRAŇIČÍ

Milí krajanovia,

vítame vás na stránkach časopisu Fajauka, ktorý je venovaný životu Slovákov v dolnozemskej oblasti, ich kultúre, tradíciám a každodenným príbehom. Fajauka, symbolizujúca spojenie medzi minulosťou a prítomnosťou, vám prináša unikátny pohľad na komunitu Slovákov, ktorá aj napriek vzdialenosti od rodnej krajiny udržuje slovenský jazyk a kultúrne dedičstvo živé.

V tomto čísle nájdete rozmanité články o histórii a súčasnom dianí, literárnu tvorbu našich krajanov, reportáže z kultúrnych podujatí a rozhovory s inšpiratívnymi osobnosťami. Fajauka chce byť priestorom, kde sa prelínajú osobné príbehy so spoločnými zážitkami komunity, a kde sa nájde miesto pre každého, kto cíti blízkosť k slovenskému dedičstvu.

Tento rok sme usporiadali zájazd do rodých dedín našich pradedov. Zájazdy do rodných dedín majú v sebe zvláštne čaro. Sú to výlety, ktoré nás prenášajú späť k našim koreňom a pripomínajú nám, odkiaľ pochádzame. Navštíviť rodnú dedinu znamená ponoriť sa do jednoduchšieho a pomalšieho rytmu života, ktorý často kontrastuje s hektickým tempom moderného sveta. Tieto miesta sú pre mnohých zdrojom pokoja, kde možno načerpať silu a udržať kontakt s tradíciami. Takéto návraty často prinášajú aj zamyslenie nad tým, ako sa veci zmenili. Domy, ktoré kedysi stáli pevne, môžu byť dnes opustené alebo zrenovované na nepoznanie. Zájazd do rodnej dediny nás preto vedie aj k premýšľaniu o plynutí času a o tom, ako sa meníme my i miesta, ktoré kedysi naši pradedovia nazývali domovom.

Zájazd bol venovaný výročiam generála Jána Ambruša, ktorého rodina prišla z Gemera do Slovenského Komlóša, neskôr do Nadlaku a nakoniec do Bulharska. Viac o zájazde do Slovenského Komlóša, Békešskej Čaby a Nadlaku sa dočítate v našej rubrike "Zo života Spolku".

V tomto čísle Fajauky opäť nájdete rubriku "Výročia a osobnosti". Pripomínanie si jubileí významných osobností je dôležitým prejavom úcty a uznania voči tým, ktorí svojím životom a prácou ovplyvnili svet okolo nás. Jubileá nám poskytujú príležitosť zastaviť sa a zamyslieť nad tým, aký prínos mali títo ľudia pre spoločnosť, a zároveň nám pripomínajú hodnoty a ideály, ktoré presadzovali. Takým je aj ev. farár a.v. Mikuláš Mitál, ktorý významným spôsobom ovplyvnil život našich krajanov v Bulharsku. Nenechajme upadnúť do zabudnutia ich príbehy. Tým, že si jubilá zámerne pripomíname, dávame život opäť ich myšlienkam a robíme ich živými aj pre ďalšie generácie.

Samozrejme nezabúdame ani na našich najmenších krajanov. Snažíme sa im venovať pozornosť, snažíme sa organizovať čo najviac podujatí pre deti, a preto sa aj tento rok môžete tešiť na vyrezávanie Svetlonosov, Mikuláša, s ktorým musí prísť čert, ale myslím si, že nebude mať veľa roboty. Začala nám už aj divadelná sezóna. Plánujeme niekoľko návštev Bábkového divadla i Slovenského národného divadla.

Veľmi sa teším, že sa Spolku darí, že sa zaujímate o svoje korene a podporuje činnosť Spolku. Na tomto mieste sa chcem poďakovať za 2%, ktoré ste nám štedro darovali. Veľmi si vážime každý príspevok. Len vďaka nim sme mohli tento rok zakúpiť kostýmy na Mikuláša, zabezpečiť program a zorganizovať stretnutie krajanov v Trnave, na ktoré Vás čo najsrdečnejšie pozývame.

Ing. Katarína Koňariková, PhD.
predsedníčka Spolku Slovákov z Bulharska

Rozhovor s Jankom Špringel'om redaktorom RTV OK Kovačica

Janko, predstav sa našim čitateľom. Kde si sa narodil? Kde si vyrastal?

Narodil som sa v Kovačici 10. decembra v roku 1964. Vyrastal som v rodisku. Strednú školu som zakončil takisto v rodnej Kovačici. Na Gymnázium Mihajla Pupina boli prvé dva ročníky spoločné pre všetkých absolventov. Tretia a štvrtá trieda bola voliteľná, mohla sa a nemusela absolvovať na tej istej strednej škole. Ja som sa zapísal na kulturológiu v Kovačici. A neobanoval som. Mali sme vynikajúcich profesorov, ktorí nás veľa naučili.

Povedz nám niečo o svojich rodičoch. Kde sa narodili, čím sa živili?

Rodičia, matka Anna a otec Adam, obaja Kovačičania, ma vychovali, verím tak, aby sa nemuseli pre mňa pred nikým zahanbiť. Za čo im vďačím: naučili ma včas odpovedať alebo prihovárať sa čarovnými slovami d'akujem/hvala, dobrý deň/dobardan, moja úcta/poštovanje, prepáčte/izvinite, nech sa páči/izvolite, ako sa máš/kako si...

Viem sa príliehavo prihovoriť a porozprávať sa tak s najmladšími, ako i najstaršími, ktorých stretnem. Otec bol vedúcim účtovníctva v okrese Kovačica, matka domácou, zaoberala sa poľnohospodárstvom, výborne varila, na svadbách boli vyhľadované jej torty, trpezlivo vyšívala tak slovenské vzorky ako aj Wiehlerove gobelíny, upratovala byty a domy v neďalekom Belehrade. Otec bol vojakom Spojených

národov na Sinaji v roku 1960, tzv. "modrou prilbou". V Kovačici bol spoločensky činný, aktívne sa zapájal do rozvoja mestečka, zvlášť počas podujatia Kovačický október, cez leto spoluorganizoval hodne rokov výpravy žiačok a žiakov z Kovačického okresu do mestečka Jelsa na ostrove Hvar, kde Kovačica mala zakúpenú základnú školu. Otec aj pravidelne kupoval večerník *Večernje novosti*, vychádzal v cyrilike a aj vďaka tomu som začal byť horlivým čitateľom rozmanitých žánrov rôznych denníkov a týždenníkov a vážiť si prácu novinárov. Otec Adam sa päť rokov liečil na rakovinu vo Vojenskej nemocnici v Belehrade, umrel v Kovačici 15. júna 2000. Hoci matka bola posledné roky chorľavá, ale zdravotný stav sa jej náhle zhoršil dva týždne pred smrťou, zomrela vlni na covid19 v pančevskej nemocnici deň pred mojimi narodeninami.

Spomínaš si aj na starých rodičov? Napíš nám spomienku, ktorá Ti utkvela v pamäti.

Špringel'ovci určite pochádzajú z Očovej, Ferovci asi zo Stredných

Plachtiniec.

Očovania sa do Kovačice dostali cez Aradáč a Ferovci prišli do dnešného "mestečka insity" cez Sarvaš. Narodil som sa u Špringel'ov (dnes ul. Maršala Tita 80, Ferovci žili na Bratstva jednoty 8), ale som celé detstvo aj škôlku strávil u druhých rodičov. Otec mal päť sestier, ktoré prežili a matka bola jedináčkou. Špringel'ovci, starý otec Adam a stará matka Alžbeta, boli roľníci, zväčša trávili čas doma, menej rozprávali. So starou matkou Ferovou som často odchádzal na neďalekú železničnú stanicu vo včasných ranných hodinách spoznávať Belehrad, stará matka Anna najprv v Belehrade predávala domáce výrobky a potom šla upratať byty. Dobré si robila svoju robotu, bola zhovorčivá a upratovala domy niekoľkým generálom armády, ktorí sa po Druhej svetovej vojne presťahovali do sídelného juhoslovanskeho mesta. Veľakrát potom boli bývalí vojenský velitelia na zabijačkách v Kovačici. Najveselší bol otec Ján. Nachádza sa na povestnej snímke, kde jeho /naša rodina Nemčeková je s prvými sláčikovými nástrojmi. V rámci akcie *Mať volá* po Druhej svetovej vojne sa presťahoval na Slovensko aj jeden náš ďalší rodák, pán Marček. Rodiny zo Slovenska sa cez Kovačicu sťahovali na Jadran a z mojej starej matky Anny a jej sestier Márie a Evy sa stali aj známe "šmelinárky" na Slovensko. Mal som z ich ciest veľkú radosť, lebo sa im nikdy neľahalo priniesť aj knihy. Najväčšiu radosť som mal z Detskej encyklopédie Mladých liet. Z knihy *Všetky vlajky sveta* som prekvapil spolužiakov zo znalosti zástav vtedajších štátov.

4. Aké si mal detstvo? Mal si

**Aké si mal detstvo?
Mal si najlepšieho
kamaráta? Ako ste
trávili čas?**

Moji rodičia stávali dom na JNA 90. Nemal som veľa kamarátov, ale sa môžu podeliť na tých po škôlku, potom kamaráti zo základnej, strednej, či vysokej školy a tých v armáde či moji priatelia, ktorí sú ako ja horlivými fanúšikmi *Futbalového klubu Crvena zvezda Beograd*. Bol som okrem iného na finále *Pohára európskych majstrov* v talianskom Bari roku 1991. Zdolali sme *Olympique Marseille* a získali ušatú trofej. Najčastejšie som trávil čas hraním basketbalu. Juhoslávia bola v rokoch 1970 - 2002 päťkrát majstrom sveta. Som súťaživým typom, ale nie voči druhým: byť lepší od seba ako v predchádzajúcom športovom zápase, novinovom texte, TV príspevku.

**Kde si chodil školy? Čo si
vyštudoval?**

Študoval som na Filozofickej fakulte v Novom Sade slovenčinu a vyštudoval som marketing manažment na Vysokej podnikateľskej škole v Belehrade. Mám vyštudovaný prvý stupeň (bakalár) spomínanej akadémie v hlavnom meste.

**Robíš rozhovory s mnohými
ľuďmi. Ktorý rozhovor Ťa
najviac upútal a s kým by si
rozhovor ešte chcel robiť?**

Najviac mi utkvel v pamäti rozhovor s Aleksandrou Ninkovićovou Tašičovou v Belehrade o vedcovi, vynálezcovi, profesorovi, publicistovi a humanistovi Mihajlovi Pupinovi pred desaťročím.

**Ján Špringel' s Dušanom Savićom, legendárnym
futbalistom Crvanej zvezdy (foto: archív autora)**

**Pravidelne sa zapájaš do
literárnych súťaží. Akú
literatúru máš rád? Čo práve
čítaš?**

Nebyť korona vírusu, nestal by sa zo mňa "spisovateľ". Zrazu sme v mediálnej ustanovizni mali viac času, tak som poslal prvú poviedku. A tak aj ďalšie štyri ročníky. Najradšej čítam eseje Alexandra Matušku. Za najlepšiu súčasnú slovenskú román považujem prvú knihu z trilógie Petra Pišťánka *Rivers of Babylon*, zo srbského románu favorizujem *Keď kvitli tekvice* Dragoslava Mihajlovića, z čiernohorského uprednostňujem *Ústa plné zeme* Branimira Ščepanovića a z bosniacko-hercegovinského dávam prednosť *Ostrovu* Mešu Selimovića. Keď ide o škandinávskych autorov odporúčam knihy Nórkym Niny Likke *V pokročilom štádiu* a *Nie sme tu na to, aby sme sa zabávali* a z početných publikácií Švéda Fredrika Backmana *Medved'ovce*. Albánka Ornela Vorpsi, ktorá dlho rokov žije v Taliansku napísala knižku *Krajina*, v ktorej sa nikdy nezomiera. A Nikola Savić, Srb žijúci v Taliansku, suverénne vyhral tamojšiu literárnu reality *Masterpeace* s prvotriednou knihou *Krajší život*. Znamenitý

román je Američana Johna Williama pod menom *Stoner* a z poviedok jeho krajana Johna Cheevera mám rád tú pod názvom *Zbohom, brat*. Viacej ale čítam alebo počúvam dobrých novinárov. Vyberám bezúhonného autora/autorku bez ohľadu či píšu za koalíčné alebo opozičné médiá.

**Kde sa inšpiruješ pri
písaní svojich
poviedok? Na čom teraz
pracuješ?**

O kvalitné témy na poviedky, novely, romány, TV a filmové scenáre Srbsko vôbec nemám núdzu. Stačí mať len guráž o tom, čo sa dialo poprípade deje, napísať.

**Poznáme aj Tvoj slovník
kovačického nárečia. Prezrad'
nám niečo zo zákulisia písania
tejto knižky.**

Môj kamarát, Kovačičan Ján Koreň pred štvrtstoročím žil na Slovensku. Priniesol mi prvé dva - tri slovníky od iných autorov a povedal: "*Toto by si mohol podobne napísať o Kovačici*". Tak som zostavil a napísal. Vyšiel v Bratislave v roku 2004.

**Aký je pre Teba život na
Dolnej zemi?**

Život na Dolnej zemi je pekný. Ak si nepýtaš za svoju prácu aj zaslúžené peniaze. A neupozorňuješ takzvaných novinárov a publicistov, že Ti nesmú kradnúť texty a privlastňovať si ich za svoje len preto, že nie sme v Európskej únii a myslia si, že môžu vyjsť za nekalé praktiky beztrestne.

**Ďakujeme za rozhovor
- Zhovárala sa Katka -**

ZO ŽIVOTA SPOJKU JUBILANTI / OSLÁVENCI

V mesiaci august

Jarmila Bajzová	7. 8. 1953
Anna Barčáková rod. Červenáková	5. 8. 1950
Milan Čeman	13. 8. 1958
Ondrej Ferkov	19. 8. 1938
Anna Hekelová rod. Mikulášová	24. 8. 1933
Marián Jančík	9. 8. 1968
Pavel Kolárik	9. 8. 1951
Mária Marečková rod. Marečková	8. 8. 1948
Monika Porjesová rod. Jančíková	12. 8. 1969
Anna Puškárová rod. Vlčevová	28. 8. 1950

V mesiaci júl

Štefan Botík	17. 7. 1943
Ľudovít Čech	24. 7. 1940
Milan Červenák	2. 7. 1955
Ondrej Ďuriš	29. 7. 1947
Zuzana Frgelecová rod. Marečková	15. 7. 1948
Anna Koláriková rod. Ferkovová	25. 7. 1954

Anna Lavrovičová rod. Kalužiková	4. 7. 1937
Jarmila Mancovičová rod. Marečková	31. 7. 1963
Anna Opletalová rod. Holíková	11. 7. 1939
Michal Srnka	14. 7. 1942
Žofia Zaťková rod. Čemanová	5. 7. 1937

Žofia Samporová rod. Jančíková	21. 8. 1938
Viliam Stránsky	25. 8. 1942
Ondrej Sýkora	29. 8. 1951
Anna Šimilovičová rod. Vaňová	13. 8. 1939
Anna Tutičová	25. 8. 1954

V mesiaci september

Mária Červenáková	20. 9. 1932
Pavol Holík	24. 9. 1940
Milan Jančík	30. 9. 1943
Martin Kolárik	20. 9. 1974
Anna Koláriková	17. 9. 1952
Mária Kubovičová rod. Červenáková	11. 9. 1965
Zdeňek Markuš	22. 9. 1963
Mária Melichová	7. 9. 1955

Lýdia Mičudová rod. Sýkorová	15. 9. 1940
Peter Ševčík	4. 9. 1948
Martin Štrbka	24. 9. 1980
Ladislav Tomčík	29. 9. 1950
Mária Turanská rod. Mičková	21. 9. 1935
Mária Vlková	8. 9. 1951

*"Narodeniny nie sú len pripomienkou uplynulého času,
ale oslavou nových príležitostí, ktoré s každým rokom prichádzajú."*

Narodeniny sú viac než len oslava dátumu, kedy sme sa narodili – sú pripomienkou plynúceho času, našich úspechov, skúseností a vzťahov. Každý rok, ktorý pribudne, nás núti zamyslieť sa nad tým, kam sme sa v živote posunuli, aké hodnoty pestujeme a čo by sme chceli zmeniť. Je to príležitosť na reflexiu, ale aj na vďačnosť – za rodinu, priateľov a za možnosť prežívať život so všetkými jeho výzvami.

Narodeniny sú aj časom oslavy našej jedinečnosti. Aj keď si ich ľudia pripomínajú rôzne – niekto veľkými oslavami, iný tichým rozjímaním – je to vždy čas, keď sa naša existencia na chvíľu dostane do centra pozornosti. Pripomínajú nám, že život je dar, ktorý by sme si mali ceniť, a že každý nový rok prináša príležitosť na rast, zmenu a nové začiatky.

- redakcia -

V mene Spolku Slovákov z Bulharska všetkým prajeme krásne narodeniny!

Zájazd do Maďarska a Rumunska

Békešská Čaba, Slovenský Komlőš, Nadlak

V dňoch 18. až 21. mája sme usporiadali zájazd „Po stopách našich predkov“ venovaný výročiu narodenia a úmrtia generála Jána Ambruša. Cestovali sme do Békešskej Čaby a Slovenského Komlőša v Maďarsku a Nadlaku v Rumunsku. Na zájazde sa zúčastnilo 40 krajanov nielen zo Spolku Slovákov z Bulharska, ale i Spolku Slovákov z Juhoslávie – Olinka Fejdiová, Monika Dobrovodská, Zuzana Majerová, Jarmila Kožíková a zo Spolku Slovákov z Maďarska rodák zo Slovenského Komlőša Miško Hronec, ktorý nám ochotne urobil aj prehliadku mestom.

Náš zájazd začal v sobotu ráno odchodom z Trnavy a Bratislavy. Prvý deň sme smerovali do Békešskej Čaby, kde nás v Dome slovenskej kultúry privítala Hajnalka Krajcovicsová z Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku. Ako sme sa mohli dozvedieť, v čabianskom regióne slovenské komunity pracujú na zachovaní a odovzdaní slovenského dedičstva, duchovných, kultúrnych hodnôt, ako aj na spolupráci so

slovenskými komunitami v materskej krajine a iných Slovákami obývaných osád. Od začiatku 18. storočia sa tu postupne usadili Slováci evanjelického vierovyznania a založili ústrednú osadu Čaba. Neskôr s rozšírením čabianskeho salašského chotára sa tu usadili aj Slováci katolíckeho vierovyznania. Osady regiónu pravidelne organizujú kultúrne podujatia rôzneho charakteru a vzdávajú hold svojim predkom umiestňovaním pamätníkov a pamätných tabúľ. Podporujú činnosť slovenských umeleckých a záujmových skupín. Výučba slovenského jazyka sa tam, kde neučia v základnej škole slovenčinu, posunula na úroveň jazykových kurzov a letných jazykových táborov. Materská škola, základná škola a gymnázium funguje v Békešskej Čabe, prevádzkovateľom je celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku. V regióne prebieha pestrá vydavateľská činnosť, pravidelne vychádza ročenka Čabiansky kalendár, mesačník Čabän a Zrnko-Magocska. Dom slovenskej kultúry, v ktorom nás čakal obed a neskôr aj večera,

folklórne vystúpenie, a kde sídli aj regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku, podáva komplexný obraz o súčasnom kultúrnom živote Slovákov. Mestom nás sprevádzal s odborným výkladom Bence Püski-Liker. Na námestí sme položili venček k pamätníku znovuosídlenia. Navštívili sme aj miestny etno-domček, kde sme sa mohli dozvedieť viac o živote našich predkov. Bence nám porozprával i vtipný príbeh o drevených zvončekoch nad posteľou. Ak sa chcete dozvedieť viac, odporúčam navštíviť Békešskú Čabu.

Z Čaby sme sa večer presunuli do Slovenského Komlőša, kde sme boli ubytovaní v troch ubytovacích zariadeniach. Ráno nás čakal bohatý program, ktorý nám zabezpečil a celý čas sa o nás staral Ferko Zelman. Začali sme návštevou etno-domčeka v Slovenskom Komlőši s odborným výkladom, pokračovali sme položením venčeka k pomníku založenia obce, na ktorom je nápis: Pane, požehnaj túto zem a každý jej národ! Pamätník bol

postavený v roku 2008 z iniciatívy Spolku Slovákov z Maďarska. Naše kroky ďalej smerovali do evanjelického kostola, kde nám o histórii porozprával Ferko Zelman. Z úcty k našim predkom sme navštívili miestny cintorín. Olinka Fejdiová položila venček na hrob Aničke Ištvaňovej, predsedníčke Čbianskej organizácie Slovákov v Maďarsku.

Počas voľného programu mali krajanovia možnosť navštíviť mieste termálne kúpalisko Ruža, alebo sa s Miško Hroncom vybrať na potulky Slovenským Komlášom. Večer nás čakal naozaj nezabudnuteľný kultúrny program. Vystúpil cimbalový súbor Komláš,

ktorý tento rok bude oslavovať 75. výročie založenia a po ich vystúpení nám na cimbale zahrála a zaspievala krásne slovenské piesne z dolnej zeme Zuzka Bartošová. Na večeru sme mali úžasnú sármu a ako dezert špricke.

Tretí deň patrilo Nadlaku v Rumunsku

Privítal nás Paľko Hlásnik, prvý podpredseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku, ktorý nám prichystal krásny program a celý čas sa o nás staral Dušan Šomrák.

Ako prvé sme navštívili slovenský evanjelický kostol. V kostole nás privítal evanjelický farár Juraj Dušan Vanko a porozprával nám o histórii stavby kostola, o miestnom cirkevnom zbore a histórii Slovákov z Rumunska. Krajanovia sa živo zaujímali o jednotlivé priezviská. Ako vieme, z Nadlaku odišlo do Bulharska až 115 slovenských rodín, takže naše korene sú naozaj hlboké a tiahnu sa zo Slovenska cez Maďarsko, bývalú Juhosláviu a Rumunsko až do Bulharska.

Nadlak sme navštívili na výročie narodenia generála Ambruša v Bulharsku. Do Gornej Mitropolije prišla rodina Ambrušovcov práve z Nadlaku. Do Nadlaku v roku 1803, kedy sa zakladal, prišli aj s inými rodinami zo Slovenského Komláša. Paľko Hlásnik nám dokonca prezradil, že býva na Ambrušovej ulici. Ulica nie je takto oficiálne pomenovaná, no medzi krajanmi sa traduje pomenovanie práve preto, lebo na nej žili samozrejme Ambrušovci.

Ďalej sme pokračovali do etnodomčeka, opäť s odborným výkladom a potom do slovenskej školy J.G. Tajovského, ktorý tú pôsobil.

Mali sme možnosť sadnúť si do lavíc a dokonca si pozrieť originálny pracovný stôl Tajovského.

Po tomto náročnom programe nám dobre padlo posedenie a oficiálne privítanie v priestoroch

Demokratického zväzu. Mali sme možnosť stretnúť sa s čestným predsedom, spisovateľom Ivanom Miroslavom Ambrušom. V rámci programu zazneli priamo z jeho úst krásne verše, ktoré napísal a všetky sa nám hlboko vryli do pamäti.

Pred večerou nás čakala návšteva cintorína, na ktorom nás sprevádzala Ana Dovaľova. Nadlačania staré pomníky zhromaždili na jednom mieste, a tak sme v nich mohli čítať ako v knihe. Prechádzka cintorína nám zaberala viac času, ako sme plánovali, pretože všade sa nachádzajú nám známe priezviská a krajanovia si s pomocou pani Any Dovaľovej hľadali svojich predkov. Záver návštevy v Nadlaku dojal všetkých. Vystúpil detský spevácky súbor Nádej a detský tanečný folklórny súbor Sálašan. No nastal čas aj na rozlúčku s Nadlakom.

Prežili sme krásne chvíle, opäť sme mali možnosť nazrieť do života našich starých mám a dotknúť sa miest, kde žili.

Kolesá autobusu smerovali do Slovenského Komlášu, kde sme prenocovali a v utorok 21. mája sa vrátili plní krásnych,

neopakovateľných zážitkov domov. Ďakujeme všetkým, ktorí sa o nás starali, ktorí nám pripravili tak krásny a bohatý program a skutočne nás prijali srdečne, akoby sme boli doma. A tak sme sa aj cítili.

- Katka -

Konferencia pri príležitosti výročí generála Jána Ambruša

Koncom mája usporiadal Spolok Slovákov z Bulharska konferenciu pri príležitosti 140. výročia narodenia a 30. výročia úmrtia generála Jána Ambruša. Konferencia sa konala v prednáškovej sále Univerzitetnej knižnice v Bratislave. Na konferencii sme privítali vzácných hostí, Mgr. Pavla Hlásnika, prvého podpredsedu Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku, RNDr. Evu Kmeťovú, predsedníčku Spolku Slovákov z Maďarska, Rudolfa Hajduka, predsedu Spolku Slovákov z Rumunska, Mgr. Annu Hekkelovú, podpredsedníčku Spolku Slovákov z Rumunska, PhDr. Samuela Jovankoviča, predsedu Spolku Slovákov z Juhoslávie.

Privítala nás generálna riaditeľka knižnice Ing. Silvia Stasselová, ktorá nám ochotne poskytla priestory a depozitná knižnica NATO pripravila tematickú výstavu kníh k osobnosti generála Ambruša a letectvu.

Ján Ambruš sa narodil 19. mája v Gornej Mitropoliji. Bol slovenský a československý dôstojník a vojenský pilot v období medzi vojnami známy ako letecký akrobat a športový letec. Ako pilot a akrobat sa preslávil už pred 2. svetovou vojnou.

Zvíťazil v pretekoch okolo Európy a severnej Afriky, vytvoril svetový rekord v kategórii športových lietadiel. V rokoch 1939 – 1940 bol veliteľom slovenského letectva. V rokoch 1940 – 1945 sa zúčastnil československého národného boja za oslobodenie. Bol účastníkom leteckej bitky o Francúzsko, účastníkom leteckej bitky o Anglicko – veliteľ 312. československej stíhacej perute Royal Air Force, neskôr člen československej vojenskej misie v Kanade a vojenský a letecký atašé pre Kanadu.

Po skončení 2. svetovej vojny pôsobil ako veliteľ letectva 4. oblasti a v rokoch 1946 – 1948 ako člen Národného zhromaždenia ČSR za Demokratickú stranu. Po februári 1948 odišiel pred perzekúciou do exilu, kde sa stal jedným zo zakladateľov Rady slobodného Československa. V roku 1991 bol Ján Ambruš úplne rehabilitovaný a povýšený na generálplukovníka. V roku 1992 bol vyznamenaný radom M. R. Štefánika III. triedy. Je po ňom pomenovaná jedna bratislavská ulica a v minulosti i vrtuľníkové krídlo v Prešove. V Bratislave na Panenskej 11 na dome, kde v roku 1945 sídlil Ján

Ambruš ako veliteľ letectva, dali mu Spolky Slovákov z Bulharska a Rumunska odhaliť pamätnú tabuľu.

Generál Ambruš zomrel 20. januára v Chicagu, pochovaný je v Bratislave na Slávičom údolí.

Cieľom konferencie bolo priblížiť život generála Jána Ambruša z pohľadu „dolnozemskeho sveta“, poukázať na udalosti, ktoré boli a sú významnou súčasťou slovenskej histórie, a to sťahovanie Slovákov na Dolnú zem koncom 17. storočia, pripomenúť si významný rod Ambrušovcov, ktorý na Dolnú zem prišiel z Gemera v roku 1770-1775 do Slovenského Komlóša, v roku 1803 sa presídlili do Nadlaku a v roku 1899 do Bulharska, Gornej Miropolije, sledovať vplyv rodinnej tradície na utváraní osobnosti Jána Ambruša, ktorá mu vštepila už v ranej mladosti silné vlastenecké cítěnie a národné povedomie. Týmto cieľom sa venovala prednášajúca predsedníčka Spolku Slovákov z Bulharska s témou Ako sa Slováci dostali do Bulharska a sila rodinnej tradície Ambrušovcov a Ing. Ľubomír Kmeť, predseda Združenia pre genealogický výskum dolnozemskejších Slovákov s témou Využitie vznikajúcej genealogickej databázy dolnozemskejších Slovákov na príklade rodu Ambrušovcov. Ďalším stanoveným cieľom, a to priblížiť život generála Jána Ambruša z pohľadu jeho kariérneho života, poukázať na jeho výnimočné postavenie, vážnosť a úlohu v slovenskej a svetovej

histórii sa venovali prednášajúci pplk. v. v. Dr. Petr Švanda, CSc., vojenský historik, Slovenský letecký zväz gen. Dr. M. R. Štefánika s témou Ján Ambruš - osudy letca a jeho pohnuté návraty do vlasti, Ing. Peter Ondreják z Múzea letectva Košice s témou Vojak, diplomat Ján Ambruš v historickom priereze svojej leteckej kariéry, genpor.v.v. Ing. Peter Vojtek z Klubu generálov Slovenskej republiky s témou Slovenskí generáli. PhDr. Samuel Jovankovič, predseda Spolku Slovákov z Južoslávie vystúpil s témou Plukovník duchovnej služby v.v.PhDr. Pavel Šul'an – antifašista a vlastenec.

V diskusii bol plénu ponúknutý priestor na výmenu

vedeckých a teoretických poznatkov a najmä spomienok prostredníctvom pamätníkov. Na konferencii sa zúčastnili aj potomkovia generála Ambruša alebo jeho blízki príbuzní. Rodostrom, ktorý zostavil Ing. Ľubomír Kmeť a vo vytlačenej forme mal 5 m, sa stal predmetom diskusií a živého záujmu krajanov. Je dostupný na webstráne Spolku Slovákov z Bulharska. Výstupom konferencie bude zborník, ktorý bude okrem príspevkov prednášajúcich obsahovať aj obrazovú prílohu a dostupné novinové články o generálovi Ambrušovi.

- Katka -

BOLI SME

Deň zahraničných Slovákov

Dňa 5. júla sme sa zúčastnili Dňa zahraničných Slovákov, ktorý sa každoročne koná v Sade Janka Kráľa pri základnom kameni pamätníka slovenského vysťahovalectva. Podujatie organizuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Počas ceremónie sa predstavil so svojim hudobným programom Mládežnícky dychový orchester zo Slovenského Komlóša (Maďarsko), ktorý je držiteľ ceny Pro Cultura Slovaca 2024 za prínos v oblasti hudobného umenia. Pod taktovkou dirigenta Jána Krčméryho na úvod žiaci zahrli hymnu slovenskej republiky a predstavili sa aj piesňou *Aká si mi krásna*.

Prítomným sa prihovorila generálna tajomníčka služobného úradu MZVEZ SR Miroslava Vozáryová, predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Dagmar Repčeková, predseda Svetového združenia Slovákov žijúcich v zahraničí Vladimír Skalský, vnuk skladateľa Eugeňa Suchoňa Richard Stilicha žijúci v Toronte v Kanade, Dušan Daučík zo Švédska,

predsedníčka Rady slovenskej národnostnej menšiny mesta Osiek a riaditeľka Kultúrneho centra Našice Sandra Vukšić Kralj z Chorvátska.

Na záver operný sólista Ivan Ožvát zo Slovenska, ktorý má tiež korene na Dolnej zemi, zaspieval pieseň *Nepoznám takú zem a Na kráľovej Holi*.

Venček k pamätníku v mene Spolku Slovákov z Bulharska položila predsedníčka a v krojoch odetí Lukáško Kráľovič a Helenka Koňariková. Na fotke zľava členka Výboru Marianna Kráľovičová, Helenka, Lukáško a členka Spolku Slovákov z Bulharska Anna Koláriková.

Prednáška v Mestskej knižnici

Dňa 18. septembra odštartovalo Združenie Spolkov dolnozemskej Slovákov tradičné "Podvečery" v Mestskej knižnici, ktoré sú venované prednáškam s dolnozemskou tematikou. September patril *Slovenským spisovateľom na Dolnej zemi - Maďarsko 1941 - 1950*. Prednášal podpredseda Spolku Slovákov z Maďarska Ing. Michal Hronec.

Ďalšia prednáška sa bude konať opäť tretiu stredu v mesiaci v Mestskej knižnici v Bratislave. Po prednáške boli účastníci pozvaní na "čašu vína", pri ktorej sa rozvinula voľná diskusia.

Navštívili sme Slovenský Komlós

Dňa 20. septembra sme mali možnosť, vďaka finančnej podpore pána poslanca NR SR Michala Barteka a Spolku Slovákov z Maďarska, odniesť deťom na Slovenskú dvojjazyčnú ZŠ v Slovenskom Komlóši slovenské detské knihy a pracovné zošity z dielne Matice slovenskej. Deti z DFS Harmónia nám pripravili krásny program, pani riaditeľka Marianna Melegová nám ukázala školu, školskú záhradu a etno-domček a zavítali sme aj do evanjelického kostola, kde nás privítal pán farár Spišák. Ďakujeme za srdečné prijatie a tešíme sa na ďalšiu spoluprácu.

Mikuláš Mitál'

* 13. február 1913 - † 15. mája 1999

Evanjelický farár a.v., ktorý pôsobil v
Bulharsku v rokoch 1938 - 1940

*„Pôsobil medzi našimi krajanmi len krátko,
no brázdu, ktorú svojou obetavosťou vyoral,
nebola márna a priniesla bohatú úrodu.“*

25. výročie úmrtia Mikuláša Mitála

Zo spomienok vnuka Michala

Môj starý otec sa narodil 13. 2. 1913 v Hanušovciach nad Topľou, v okrese Vranov nad Topľou. Navštevoval tamojšiu evanjelickú ľudovú školu, maturoval v roku 1932 na Slovenskom evanjelickom kolegiálnom gymnáziu v Prešove.

Teologické štúdium na Československej štátnej teologickej fakulte evanjelickej v Bratislave ukončil v roku 1936. V rokoch 1934 - 1935 bol na štúdiom pobyte na teologickej fakulte v Bazileji vo Švajčiarsku, v rokoch 1936 - 1937 v Edinburghu v Škótsku a v Ženeve vo Švajčiarsku.

Zúčastnil sa na Svetovej konferencii cirkví v Oxforde (1937) a štúdiijnej cesty do Veľkej Británie a Holandska (1937). Za kňaza bol vysvätený v Bratislave 28. júna 1936 dp. biskupom Dr. S. Št. Osuským.

V roku 1936 sa stal kaplánom v Banskej Štiavnici, potom v roku 1937 administrátorom dištriktuálnej kňazskej stanice v Prešove. V roku 1937 bol dp. biskupom Dr. VI. P. Čobrdom uvedený do úradu administrátora cirkevného zboru

Slovákov v Bulharsku v Gornej Mitropoliji, kde zostal do začiatku 2. svetovej vojny v roku 1940.

Od roku 1940 bol krátko administrátorom v Bohuniciach, farárom v Banskej Štiavnici do roku 1948, Banskej Bystrici do roku 1957 a Brezovej pod Bradlom do roku 1981 (23 rokov).

V roku 1939 sa oženil počas svojej dovolenky s Oľgou rod. Stanekovou, dcérou Gustáva Staneka, ev. farára v Banskej Štiavnici, ktorá ho nasledovala do Bulharska. Narodili sa im 4 deti. Po odchode do dôchodku sa presťahoval k synovi do Dunajskej Stredy.

V Domove dôchodcov v Horných Salibách sa do konca života staral o spoločné ranné pobožnosti.

Zomrel v Galante 15. 5. 1999 vo veku 86 rokov.

V Prešove bol predsedom Združenia evanjelickej mládeže, takisto v Bratislave predsedom Združenia, kde spolu so seniorom J. Adamišom organizoval slávnosť 10. výročia jeho založenia. Bol aj tajomníkom Hurbanovho kruhu.

Popri kňazskej práci v Banskej Štiavnici bol aj správcom internátu a organizoval mládež, spolu s farárom Eugenom Lukáčom uskutočnil prvú evanjelizáciu mládeže na Slovensku v roku 1941. Prednášal na Zimných školách mládeže v Banskej Bystrici, Zvolene, na evanjelickom tábore pod Sitnom a v Liptovskom Hrádku. V Banskej Bystrici pracoval nielen v Združení ev. mládeže, ale aj v SEJ-e, bol podpredsedom OV ČSČK a na Brezovej pod Bradlom predsedom MS SČK.

Od 30. do 90. rokov 20. storočia napísal asi 150 článkov do časopisov, najmä do Evanjelického posla spod Tatier a Cirkevných listov, ktoré boli venované poslaniu kresťanov v dnešnom svete, náboženskému životu a Biblii, ale aj ekológii a zdravému životu, významným osobnostiam, z ktorých ho najviac zaujal Albert Schweitzer a jeho život v službe druhým. Od neho vlastnil aj vzácny list s podpisom z Lambarene.

- vnuk Mitál' -

O Mitáľovi z príspevku Štefana Zelenáka

"Tam, kde boli učítelia a farári, tam sa slovenské slovo zachovalo, zachránilo, zveľadilo a bohatú úrodu prinieslo."

Viacerí historici, publicisti i spisovatelia, ktorí sa zahĺbili do skúmania často trpkých životných osudov našich krajanov na Dolnej zemi, hľadajú okrem iného aj odpoveď na zložitú otázku:

„Aká to bola sila, ktorá umožnila našim krajanom prežiť, pretrvať, zachovať si reč dedov, nerozplynúť sa v tom cudzom a často neprajnom svete?“

Odpovede sa rôznia v detailoch, maličkostiach, často nepodstatných, zanedbateľných drobnostiach, no v jednom, tom základnom, sa zhodujú všetci – *škola a kostol, evanjelický kostol a slovenská škola* to boli tie, ktoré mierou vrchovitou prispeli k tomu, že Slováci na Dolnej zemi nikdy nezabudli, odkiaľ prišli ich dedovia, nikdy ich neopúšťala túžba vrátiť sa raz na ten malý kúšтик zeme medzi Tatrou a Dunajom.

Áno, tam, kde boli učítelia a farári, tam sa slovenské slovo zachovalo, zachránilo, zveľadilo a bohatú úrodu prinieslo.

Aj málopočetná slovenská menšina v ďalekom Bulharsku vďačí práve učiteľom a farárom za svoju národnú záchranu, za upevnenie svojho národného povedomia, za pestovanie lásky k vlasti ležiacej kdesi uprostred Európy.

K takýmto obetavým farárom, na ktorého dodnes s láskou spomínajú krajanovia a radi sa s ním stretávajú, patrí aj Mikuláš Mitáľ.

Aj jeho, práve tak, ako jeho generačných druhov, formovala nadšená a dnes len ťažko pochopiteľná atmosféra, ktorá na Slovensku panovala krátko po

získaní národnej slobody.

Taká bola atmosféra, ktorá formovala životné postoje mladého Mikuláša Mitáľa, už počas štúdií na evanjelickom gymnázii v Prešove, na ktorom úspešne študoval v rokoch 1924 – 1932. Po maturite odchádza Mikuláš, najmladšie dieťa chudobného roľníka z Hanušoviec, študovať na evanjelickú teológiu do Bratislavy (1932-1936).

Tretí rok teologického štúdia absolvoval v Baseli vo Švajčiarsku, kde sa mladý dozrievajúci muž ponára do tajov svojho budúceho povolania, osvojuje si nemecký jazyk, rozhliada sa po svete, spoznáva a porovnáva a predovšetkým si uvedomuje svoje budúce misijné poslanie.

V tom ho utvrdzuje aj jeho pobyt v Edinburgu v Škótsku, snaha študovať v Ženeve a osvojenie si angličtiny a francúzštiny.

Nové obzory mu odkryla aj účasť na Svetovej ekumenickej konferencii v Oxforde. Jeho aktivita na tejto významnej konferencii neušla pozornosti evanjelických biskupov V. P. Čobrdu a Dr. S. Š.

Osuského a žilinskému farárovi F. Ruppeldtovi, ktorí ešte na konferencii mu ponúkli „*systematizovanú kňazskú stanicu medzi Slovákmi v Bulharsku*“. Mladý, nadaný a obetavý kňaz ponuku prijal. Začala sa tým nová a veľmi významná kapitola v jeho živote. Medzi našimi krajanmi v Bulharsku misijne pôsobil od roku 1937 do roku 1940.

O jeho účinkovaní v Gornej Mitropolji a ďalších dvoch slovenských dedinách ešte bude reč. Všimnime si teraz, aspoň krátko jeho ďalšie životné osudy.

V lete roku 1939 bol Mikuláš Mitáľ na dovolenke na Slovensku a tu sa aj oženil s učiteľkou Oľgou Stanekovou z Banskej Štiavnice, dcérou tamojšieho ev. konseniora Gustáva Staneka. Spolu sa vrátili do Gornej Mitropolji, kde si mladá „pani farárka“ čoskoro zvykla a obetavo pomáhala svojmu mužovi v jeho namáhavej, no záslužnej a krajanmi vysoko cenenej práci.

Misia v Bulharsku

Aspoň v krátkosti si sprítomnime úspešné pôsobenie Mikuláša Mitála pri zvestovaní Spasiteľa Ježiša Krista medzi našimi krajanmi v Bulharsku. V rokoch 1937 až 1940 si plnil svoje kňazské povinnosti, a to nielen v Gornej Mitropoliji, ale aj v Podeme a Brašlanici. Hneď po príchode ho čakala namáhavá práca. Prichodilo mu ponaprávať aj to, čo iní v cirkevnom zbore pokazili, mnohé neurobili tak ako mali a mnohé zabudli urobiť, hoci to bolo ich povinnosťou. No mladý a obetavý dušpastier sa nových úloh nezľakol a pustil sa do roboty s vervou jemu vlastnou a už za krátky čas sa pomery v cirkevnom zbore

začali obracať k lepšiemu. Mnohí, znechutení predchádzajúcimi pomermi v cirkevnom zbore, opäť sa vydali cestou, ktorá viedla k chrámu. Mladý farár mal hneď od svojho príchodu roboty vyše hlavy. Nielenže mu prichodilo všetky tri dediny duchovne zaopatriť, ale nové problémy prinášal aj plán

výstavby kostola v Gornej Mitropoliji.

Modlitebňa, postavená ešte roku 1902 a vystavená o rok neskôr, už vonkoncom nevyhovovala novým požiadavkám.

Tamojší evanjelici si svojpomocne zaopatrili stavebný kameň, vypálili niekoľko desiatok tisíc tehál, hotovali drevo a boli rozhodnutí stavbu kostola úspešne zavrieť. Prečo nakoniec kostol nepostavili, by si zaslúžilo osobitné rozprávanie.

Roku 1940 Mikuláš Mitál z Bulharska odišiel. Pôsobil medzi našimi krajanmi len krátko, no brázdu, ktorú svojou obetavosťou vyoral, nebola márna a priniesla bohatú úrodu.

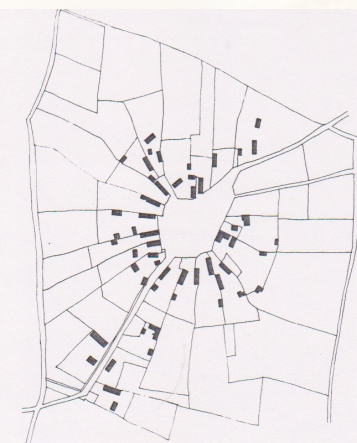
- Štefan Zelenák -

O JEDINEČNOSTI DOLNOZEMSKÝCH TIRPÁKOV

V doterajšom záujme o zahraničných Slovákov bádatelia dospeli k poznatku, že jednotlivé spoločenstvá, či už v podobe rozsiahlejších jazykových ostrovov, alebo v podobe lokálnych komunit, či dedinských pospolitostí, vyznačujú sa skupinovú rozmanitosťou a kultúrnou jedinečnosťou. Takáto pestrosť, ku ktorej dospeli slovenskí vystaňovalci v najrozličnejších krajinách, je výsledkom zakaždým odlišných prírodných, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych daností prostredia hostiteľských krajín. Aj

bádatelia dolnozemskej Slovákov zaznamenali takúto mnohotvárnosť.

Liškánske sálaše - sídelné usporiadanie domov a poľností

A viacerí poukázali aj na to, že tou najoriginálnejšou slovenskou komunitou na Dolnej zemi je tá, ktorá sa v polovici 18. storočia sformovala vo vyludnenej osade Níred'háza/Nyíregyháza v Sabolčskej stolici na území Maďarska. Okrem Slovákov sa tu usadili aj príslušníci ďalších národností - Maďari, Nemci, Židia, Rusíni. Čo je však podstatné, že v priebehu prvého storočia boli slovenskí kolonisti v Níred'háze najpočetnejšou skupinou, ktorá sa dôsledne izolovala od obyvateľstva odlišnej národnostnej a náboženskej príslušnosti.

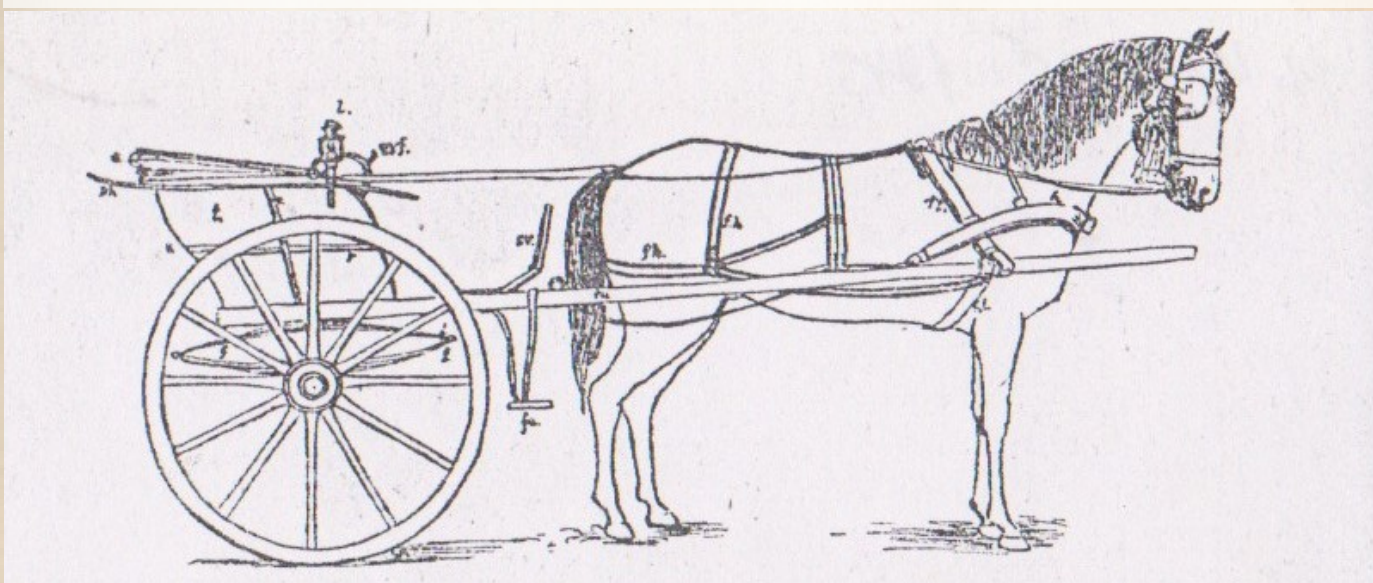

Schéma tirpáčekovej taligy

Na slovenskej komunite v Níred'háze je nemenej významné najmä to, že spomedzi všetkých slovenských osád na rozľahlej Dolnej zemi iba s Níred'házou sa okrem etnonymu Slováci spája aj skupinový názov Tirpáci. O jeho pôvode a vzniku zaznamenané bolo takéto prostonárodné, čiže miestne ľudové vysvetlenie: „Tirpáci sme preto, že keď sme tunaka prišli, pusta tu bola, bolo tu načim horečne robiť, a že sme boli trpezliví, veľa sme sa narobili a trpeli sme, tak sme sa stáli Tirpáci“.

Zrodilo sa však aj ďalšie a odbornejšie vysvetlenie. Do Níred'házy sa medzi poslednými

kolonistami usadila aj menšia skupina prisťahovalcov z Gemera. A tí priniesli so sebou aj slovo *trpou*, ktoré používali vo význame teraz. No a tí starší slovenskí osadníci, poschádzaní hlavne z Hontu a Novohradu a ďalších stolíc, kde slovo *trpou* nebolo známe, podľa neho prisťahovalcov z Gemera začali prezývať *Trpáci*. To sa neskôr pomadžarčilo do podoby *Tirpáci*. Túto prezývku si osvojili aj miestni Maďari, ktorí ju však začali vzťahovať na všetkých Slovákov v Níred'háze.

Níred'háza sa od príchodu slovenských kolonistov rozvíjala ako sídelný útvar, ktorý okrem

intravilánu, čiže jadra obce, mal aj sieť po chotári roztrúsených sídiel. Boli to tzv. sálaše, ktoré sa spočiatku využívali iba ako sezónne, avšak neskôr ako trvalé obydliá roľníckych rodín. Zvláštnosťou níred'házskych sálašov bolo, že po rodinnej a majetkovej delbe sálaše rozdelených rodín nevznikali ako oddelené sídelné jednotky. V Níred'háze sa po takejto delbe nové obydliá rozdelených rodín, čiže nové sálašské jednotky, pristavovali v blízkosti toho pôvodného sálaša, na tej spoločnej rodinnej pôde, takže sa vytvárali sídelné zhľuky. Tam nazývané skupinové sálaše s 10-15, ba aj viacerými obydliami

Üdvözlet Nyiregyházaról I

Dvojkolesová taliga

rozdelených rodín, označovaných rodovými priezviskami – *Antolovskíe, Debrouskíe, Hankouskíe, Liškánske sálaše* atď., ktorých bolo viac ako šesťdesiat. Aj sídelný útvar skupinových sálašov je níred'házskou, čiže tirpáckou jedinečnosťou. V žiadnej inej slovenskej osade na Dolnej zemi sa nevyskytuje.

Keď sa níred'házske sálaše stali trvalými, čiže celoročne obývanými obydliami roľníckych rodín, sálašania neprerušili spojenie s jadrom sídla. Pravidelne tam dochádzali k nedeľným bohoslužbám, k nákupu rôznych tovarov, ako aj k vybaveniu spoločenských a úradných povinností. No a práve to sa stalo podnetom, že na prekonávanie značných vzdialeností zo sálašov do centra obce, sa zrodila ďalšia jedinečnosť níred'házskych Tirpákov. Dvojkolesový vozík na konský poťah, nazývaný taliga. Taliga sa stala nielen užitočným dopravným

prostriedkom, ale aj predmetom hrdosti a skupinovým symbolom Tirpákov.

Na rozhraní 18. a 19. storočia sa v historickom vývine Níred'házy udiali významné zmeny. V roku 1785 jej boli udelené výsady poľnohospodárskeho mestečka. V rokoch 1804 a 1824 sa tamojšie roľnícke rodiny vykúpili od svojich zemepánov z poddanstva. A v roku 1876 sa Níred'háza stala administratívnym centrom Sabolčskej župy. Tieto zmeny spôsobili, že Níred'háza sa začala dynamicky rozvíjať ako sídlo so znakmi mesta a mestského spôsobu života. Dovedajšia relatívne jednotná tradičná agrárna pospolitosť níred'házskych Slovákov sa rozvojila a začala sa uberať cestou skupinovej a sociokultúrnej podvojnosti, ktorú predstavovali jednak sedliacki sálašania roztrúsení po chotári v 60 zhlukoch skupinových sálašov. Povedľa nich druhá skupina sa vyhranila

spomedzi remeselníkov, obchodníkov, úradníkov a vzdelancov v sídelnom jadre, čiže v meste Níred'háza.

Naznačená sídelná a zamestnanecká rozvojenosť níred'házskych Tirpákov, ktorí takmer všetci boli evanjelického vierovyznania, spôsobovala ďalšie vnútrokomunitné zmeny. Na sklonku 19. storočia všetci níred'házski Slováci boli dvojjazyční. Rozdiel však spočíval v tom, že kým u sálašanov ako prvý, čiže hlavný jazyk, naďalej pretrvávala slovenčina, u mešťanov sa hlavným jazykom stala maďarčina. A s tým súviselo, že približne od sklonku 19. storočia v níred'házskej evanjelickej cirkvi, škole, divadle, kasíne, ba aj v Gazdovskom spolku, všade nielenže zavládla maďarčina, boli to zároveň už odnárodnené a pomadžarčené inštitúcie.

Nakoľko v evanjelickej cirkvi, ako aj v evanjelickom kostole došlo k úplnému pomadžarčeniu

bohoslužobného a administratívneho jazyka, a pravdaže aj k pomadžarčaniu slovenských mešťanov, níred'házski sálašania, aby si udržali slovenčinu aj v náboženskom živote, odlúčili sa od evanjelickej cirkvi a zriadili si spoločenstvo náboženského prebudenia, súvisiaceho s protestantským hnutím *Modrý kríž*. V tomto spoločenstve sa hlavný dôraz kládol na to, aby sa bohoslužobné obrady, duchovné piesne a ďalšie náboženské praktiky konali v materinskom jazyku, čiže v slovenčine. Za tým účelom sa zo Slovenska obstarávali publikácie náboženských textov od Kristíny Royovej a spevník od jej sestry Márie Royovej.

Mnohí bádatelia dolnozemsých Slovákov poukázali na to, akú jedinečnú a nezastupiteľnú úlohu zohrával Tranovského spevník Cithara sanktorum pre náboženské, ako aj pre duchovné pretrvávanie týchto vystaňovalcov. Ukázalo sa, že vo veľkej vážnosti bol Tranoscus aj u slovenských mešťanov v Níred'háze. A to aj v čase, keď už boli vo všetkých sociálnych a vekových vrstvách pomadžarčení. Aby tento obľúbený spevník mohol zotrvať v ich duchovnosti aj po jazykovej zmene týchto mešťanov, tamojší vzdelanec Jozef Vietoris ho preložil do maďarčiny a v roku 1935 bol v Budapešti aj vytlačný. Nikde inde sa Slováci na Dolnej zemi k takémuto kroku neodhodlali. V tom istom roku, keď Jozef Vietoris vydal Tranoscus v preklade do maďarčiny, Ondrej Markuš, kazateľ náboženského spoločenstva sálašských modrokrížiarov vzdal hold nepoddajným rodákovi *Piesňou o Trpákoch*:

Níred'házski tŕpácki mládenci pri odvode

**Níred'háza naša, Níred'háza krásna
viaže nás k tebe teplá, verná láska
Po твоjich sálašoch mocný národ žije
páru tomu človek na zemi nenájde**

**Hej Trpáci nerobme si hanbu
Rodní bratia moji postavme sa hore
veď Trpák je zdatný
naisto pretrváme!**

O čosi neskôr, v roku 1939 vyšla ďalšia básnická skladba venovaná níred'házskym Slovákom, lenže tentoraz pod maďarským názvom *Tŕpákok*. Jej autor István Vietorisz ju takisto venoval svojim predkom, ktorých ocenil za ich zásluhy, že niekdajšiu pustatinu premenili na úrodné polia, a spustnutú osadu zveľadili na mesto s kráľovskými výsadami.

Mnohým aj menovite zaznamenal slovenské priezviská, avšak v maďarskom pravopise:

Szmljár,
Pokoráczy,
Sulyan,
Vrabecz,
Kyszely,
Sztraka,
Tiszovszky,
Szuhanszky atď.

Nezabudol dodať, že „*mnohí sú jazykom Tóti (čo je maďarská prezývka Slovákov), ale v srdci čisto maďarský ľud*“.

Podobne vyznieva aj charakteristika tŕpáckej dievčiny:

„*To by bola maďarská dievka, keby vedela po maďarsky!*“

Do záveru som zaradil úvahu demografa Jána Svetoňa, ktorá sa vzťahuje aj na níred'házskych Slovákov:

„*Lebo i tam, kde sa Slováci v zahraničí novému prostrediu prispôbili, kde sa asimilovali, i tam je ich kultúra iná ako okolitého obyvateľstva. A toto iné je pravdepodobne jadrom toho, čo nás robí Slovákmí. Poznať ho je úloha, na ktorú z vlastného záujmu zabúdať nesmieme*“.

S touto úvahou akiste korešponduje vyjadrenie maďarského spisovateľa Gyulu Krúdyho, ktorý nielenže sa priznával k níred'házskym koreňom, ale s hrdosťou aj dodal: "

Aj ja som Tŕpák!"

Dokladom neskrývanej tŕpáckej identity sú aj plagáty ku každoročným podujatiam Níred'házy – Tŕpáckesztival. A na ňom predávajú obľúbený tŕpácky chlieb.

- Ján Botík -

Spomienky učiteľky Anny Šebestovej - Ambrušovej

Moje prvé skúsenosti

"Slovákmi sa stávame vtedy, ak chápeme túžby a potreby našich rodákov – Slovákov v zahraničí, ktorí patria ku kmeňovému slovenskému národu."

Skončila sa druhá svetová vojna. Ľudia oplakávali tých, ktorí sa konca vojny nedožili, ostatní žijúci sa radovali a vzápätí sa upriamili na nové plány, ktoré by ľuďom pomohli dôstojne žiť a pracovať.

Na vtedajšom Povereníctve školstva pracoval náš rodák Tomáš Topol'ský, ktorý hľadal spôsob, ako a koho poslať z učiteľov medzi Slovákov do Hornej Mitropolije.

Vtedy ešte neexistovali žiadne diplomatické styky medzi Československom a Bulharskom.

Keď sa s prosbou obrátil na mňa, začala som si uvedomovať, že Slovákami sa stávame vtedy, ak chápeme túžby a potreby našich rodákov – Slovákov v zahraničí, ktorí patria ku kmeňovému slovenskému národu tak ako ja.

Túžila som zasiať či upevniť prirodzené puto rodovej spolupatričnosti.

Bola som presvedčená, že moja početná rodina v Hornej Mitropoliji sa o mňa dobre postará, veď peniaze za vykonanú prácu ma čakali v čl. banke v Bratislave až po návrate do vlasti.

Rozhodla som sa, že aj za takýchto okolností medzi mojich rodných pôjdem. Bola som mladá a odvážna.

Pas a vízum mi nemal kto vydať, pripísali ma na

súpisku *gradinárov*, ktorí sa zo Slovenska po vojne vracali do Bulharska. Rýchlik bol preplnený, že sa ani dýchať nedalo, ľudia sedeli na zemi a moje dva veľké kufre si ledva našli miesto v batožinovom priestore.

Ešte sme neboli ani na maďarských hraniciach, keď horda vojenských zbehov - Rusi - vbehli do vlaku a brali čo videli a čo sa práve dalo. A tak aj môj najväčší kufor zmizol do nenávratna.

Veľmi sme sa báli, veď boli ozbrojení. Zachránila

Slováci pred repatriáciou v roku 1949

nás dievčina - Srbka, ktorá mala zbraň. Začala na vojakov kričať, že ich postrieľa. Zľakli sa, odišli a všetko nestačili zobrať. Prebúdžali sme sa zo šoku a čakali, čo nás ešte na tejto dlhej ceste môže prekvapiť. Dočkala som sa na bulharskej hranici. Bulhari zistili, že nepatrím k skupine, ku

ktorej som bola pripísaná, a tak ma chceli poslať do Československa naspäť.

Ten pocit hrôzy zo spiatocnej cesty nebudem opisovať. Skoro celý deň som čakala, kým si Bulhari overili, že som sa narodila v Bulharsku a že moji rodičia žili 36 rokov v Hornej Mitropoliji. Sláva! Bulhari ma nakoniec prijali a ja som sa už videla v triede, kde učím slovenskú mlad'.

Gorna Mitropolija

Ved' mnohí sa chystali emigrovať na Slovensko, mnohí potom prišli študovať na Slovensko, robili skúšky a pohovory a vďaka nám učiteľom obstáli dobre. Mnohí získali vzdelanie, dosiahli úspechy i vyššie posty v povolani.

Moja rodná dedina nevedela, že prídem, ale privítanie bolo úprimné a krásne.

Bývanie som si mohla vyberať a aj som vystriedala skoro celú moju rodinu. Rodina báči Jana Kováča, brat mojej mamy, Hruškovci na sálaši, Červenákovci, Adamíkovci,

Sýkorovci a všetci moji rodáci sa o mňa vzorne starali, za čo som im vďačná. Volali ma k nedeľňajšiemu obedu, na zabíjačky, nosili mi jedlo, a tak som mala všetko, čo som potrebovala. Postavila som sa pred mojich milých žiakov, začala

som učiť s predsavzatím, že budem pracovať ako najlepšie viem, aby moja práca mala zmysel, ved' bola tak veľmi prepotrebná.

Pomaly sa môj pobyt a práca medzi Slovákami v zahraničí končila.

Bolo treba ísť domov. Ale ako, to som ešte nevedela.

Naskytl sa mi príležitosť a jedine tú som v danej situácii mohla využiť.

Československou nákladnou loďou celé tri týždne som sa plavila po Dunaji a vtedy sa mi moja cesta do vlasti zdala náramne romantická.

Čo všetko museli

učitelia skúsiť, aby zažili radosť z toho, že urobili kus prepotrebnej práce v prospech krajanov, žijúcich mimo svojej rodnej vlasti!

Rodina Hruškovcov, Gorna Mitropolija
Zľava sediaci syn Juraj, Ján Hruška st.
s manželkou, syn Ján
Stojaci uprostred syn Milan

Spomienky učiteľky Anny Šebestovej Ambrušovej
boli uverejnené v Ročenke 1993

Zo zbierky

Ľarcha páperia

Juraj Antal Dolnozemský

Juraj DOLNOZEMSKÝ, obč. m. Juraj Antal. Navštevoval štyri triedy meštianskej školy v Slovenskom Komlóši, študoval na ev. lýceu v Orosháze (nedokončil). Prešiel viacerými zamestnaniami: pracoval ako poľnohospodársky robotník, vypaľoval tehly, robil plavčíka, futbalového rozhodcu a i., bol predsedom miestnej organizácie Zväzu Slovákov v Slovenskom Komlóši, spolupracovníkom mesačníka Komlóšsky hlásnik. Spoločne s Pavlom Samuelom a Júliusom Szabóom patrí k najstaršej slov. literárnej generácii v Maďarsku. Básne začal publikovať až na sklonku 70.

Začiatok

Započne sa ráno
s ťažkou kôrou
na hrudi,
a hneď ľavou nohou
po pevnej zemi
prvým krokom
od postele...
Čas ešte prideliť
jeden-dva nezdary.
Útočia na teba
zrána do večera
práve dost,
že nie si hosťom šťastia,
ale unavený,
znechutený,
a predsa pobádaš myseľ
znovu a znovu hľadať
novú niť,
tkáť novú
budúcnosť.

Vďaka

Čo som,
to aj vám
môžem ďakovať.

Trápilo ma všeličo,
a čelo zaliate znojom
už-už sa obrátilo
do noci.

A vtedy vysmädnutá duša
našla si studničku
s životodarnou vlhcou
vašej pomoci.

Čas náhlil sa
a hrmotal.
Všetkými bunkami
som cítil,
že cesta je neľahká.

Júl

Akoby pahrebou bol
posypaný celý svet,
vädnú smädné kvety.

Ozaj, deti,
čoho sa dočkáte?

Dorozumenie, súlad,
ani vo výhl'ade.
Stará prázdnota visí
vôkol všade.

K východu obrátený
pred starým stromom
hlasno hučí
hladnými včelami plný úľ.

Slnkom osvietené kúpalisko,
v plavkách krásne ženy, devy...
To všetko pripomína júl.

OBLAČNÁ ROZPRÁVKA

Plávala nebom rozprávka
v dažďovej kvapke skrytá,
a keď raz pršať začalo,

kvapla mi
do zošita.

Spravila z jednej dvojbody
atramentovú mláku.

Keď do nej pero stúpilo
- písalo rozprávku takú:

Bol vám raz mráčik
počerný, plával si v modrej
výške.

Mal uško tu a chvostík tam
- a podobal sa myške.

Zbadal ho
biely
obláčik,
čo blúdil
po nebíčku.

Ten ponášal sa na mačku,
nuž pod'ho chytať myšku.

Páči sa myške táto hra,
cerí sa do obláčkov:
prerobila sa na psíčka
a hup ho - za tou mačkou.

Že mráčik, ba aj obláčik
mali tak tvrdé čelá,
nuž keď sa buchli - buchol

hrom, akoby strelil z dela.

Keď tvrdohlaví zrazia sa,
vtedy to bolí zvlášť.

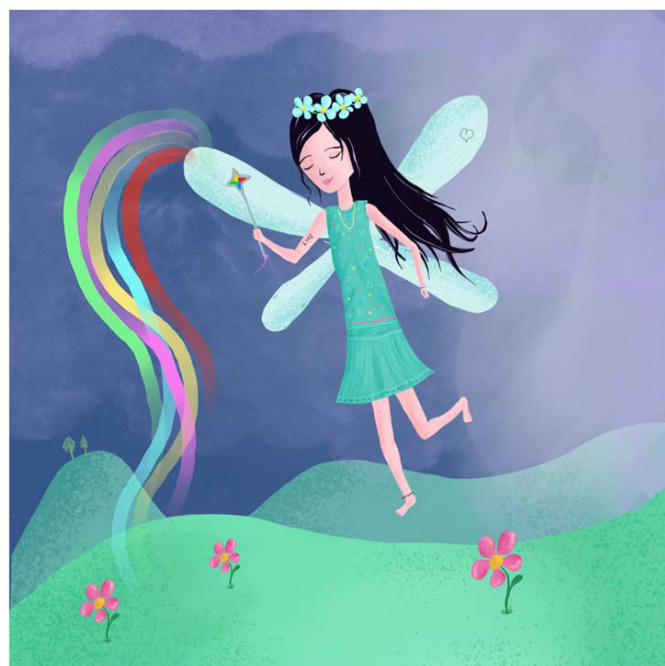
Nuž fňukat' oba začali - a
hneď bol z toho dážď.

Padajú kvapky-slzičky,
rozprávka v nich je skrytá.

Takú ja
píšem, aká
dnes kvapla
mi do zošita.

Z knižky
Bola raz prvá trieda
napísala **Krista Bendová**

Nájdi 7 rozdielov

**Spoj týchto deväť bodiek
štyrmi čiarami a jedným
ťahom**

Vyrieš slovnú úlohu

**Slimák stojí pred 20 metrovou vysokou stenou.
Každý deň vylezie 5 metrov hore, ale v noci sa,
chudák zošmykne, vždy o 4 metre dole.**

**Koľko dní bude trvať slimákovi kým sa vyšťverá
až na vrchol?**

devopdO

ot um edub ot ivokámilS
.índ 61 ľavrt
m1 edjerp ňed nedej az kA
.51 icon z ,itunkymšoz op
hočnedjerp ľam edub aňd
ňed net v etše eždeK .m 51
,m02=5+51 ,m 5 edjerp
an žu enhaisod lohcrv
.ňed.61

Deň Slovákov v Maďarsku

300. ročné výročie príchodu prvých Slovákov do Černe

Čerňa leží na severovýchodnom okraji stredného Zadunajska, v údolí rieky Gaja. Historici a jazykovedci odvodzujú názov obce od slovanského slova „cerny“, čo znamená čierny. Stredoveký názov „Csernye“ sa prvýkrát spomína v roku 1341. Počas tureckej okupácie sa Csernye a jej okolie vyludnili. V rokoch 1724 – 1726 sa v niekoľkých etapách uskutočnilo znovuosídlenie obce Slovákami z Nitrianskej a Trenčianskej stolice, ktorí priniesli odborné znalosti lesníctva, základy poľnohospodárstva a vinohradníctva, ako aj slovenskú materinskú reč z panstiev Branč a Čachtice. Grófska rodina Zichyovcov, umožnila vyznávanie luteránskeho náboženstva. Slováci si tak mohli postaviť školu a kostol. Prvý kamenný kostol bol postavený v roku 1786, organ zhotovil majster z Brezovej v roku 1867.

My sme mali tú česť navštíviť tieto miesta a položiť venček k pamätníku slávnostne posvätenému 6. júla 2024. Je nositeľom ôsmich mien, Slovákov, ktorí pred 300 rokmi prišli sem, na Dolnú zem, aby našli slobodu náboženskú, slobodu slova, ale najmä chlieb pre svoje deti. Pamätník obklopuje sedem balvanov privezených z okolia mesta Nitry, na ktorých sú tabuľky s miestami, odkiaľ Slováci do Černe prišli a tri cestičky smerujúce k pamätníku symbolizujú

rôzne cesty ich osudu a príchodu.

Po slávnosti posvätenia pamätníka sme sa presunuli do evanjelického kostola. Z historických prameňov vieme, že časť obce v roku 1862 vyhorela a pri požiari sa roztopili aj kostolné zvony. Pri rekonštrukcii pribudli v kostole lavice, ktoré sa dodnes používajú a v nich sme mali možnosť vypočuť si ekumenickú pobožnosť, ktorú odbavovali generálny biskup ECAV Ivan Eľko, bratislavský pomocný biskup Jozef Haľko, biskup Szemerei János, dekan Evanjelického zboru v Čerňi István Szarka, evanjelický farár zo Slovenského Komlóša Atilla Spišák v jazyku slovenskom i maďarskom. Na spomínanom organe majstra z Brezovej sme si vypočuli slovenskú a maďarskú hymnu.

S príhovorom vystúpila predsedníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Dagmar Repčeková, predsedníčka Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbeta Hollerová-Račková a zástupca vicepremiéra Maďarska Mikloš Šoltész. Zároveň sa odovzdávali ocenenia Za našu národnosť, ktorú získali Monika Berényiová Lamiová, Daniela Onodiová a výšivkársky krúžok Fajavka (Rezeda) z Veľkého Bánhedeša. Monika Berényiová Lamiová je insitnou maliarkou, maľuje obrazy s motívmi ľudového zvykoslovia, krojov,

Pamätník osadený

k 300. výročiu príchodu prvých Slovákov

Bales János, Benovicz János, Ruzics István, Boros György, Molnár György, Kadlec László, Trnka János, Plachy János, Raksányi Mátyás

Ukážka z výstavy krojov s odborným výkladom Dr. Kataríny Királyovej

prírody a života na dedine. Venuje sa aj národopisnému výskumu. Druhá ocenená Daniela Onodiová sa venuje slovenskej kultúre, oživuje slovenské divadelné tradície v Maďarsku a založila divadelný súbor Vertigo, s ktorým chodí po celej krajine a roznáša slovenské slovo aj do „najzapadnutejšej“ dediny. Ocenený výšivkársky krúžok Fajavka z Veľkého Bánhedeša zachováva slovenské ľudové tradície vzormi a technikami celej dolnozemskej enklávy. Svojou prácou posilňujú súdržnosť slovenskej komunity.

Cenu Štefana Lamiho, osvetára, folkloristu, národopisca, spisovateľa, ktorý sa zapájal aj do zberateľskej práce a vedeckého spracovania údajov o kultúre Slovákov v Maďarsku, získal mestský tanečný súbor Kacamajka v Maglóde.

Ich cieľom je odovzdávať slovenské tance a tradície z Maglódu a zachovávať ľudové kroje rodnej obce a iných regiónov.

Dielo a tvorbu ocenených pozná väčšina Slovákov v Maďarsku a sme radi, že aj čitateľom

Slovenských národných novín, môžeme priniesť informácie o ich významnom pôsobení a snahe mladých ľudí osvojiť si hlboko zakorenené znalosti svojich predkov spolu s ich typickým jazykovým prejavom, ktorým hovorí už len staršia generácia na Dolnej zemi.

Oslavy Dňa Slovákov v Maďarsku vyvrcholili prehliadkou krojov Slovákov v Maďarsku spolu s odborným výkladom Kataríny Királyovej a galaprogramom žiakov slovenskej školy v Budapešti a regionálnych stredísk Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku. Nechýbali bohaté sprievodné programy ako remeselné dielne, slovenský jarmok, spoločenské hry a iné. Hostom sa prihovril aj parlamentný hovorca Slovákov v Maďarsku Anton Paulik a starosta obce Balázs Turi. Delegáciu Matice slovenskej tvorili PhDr. Lukáš Perný, PhD. a riaditeľka Krajanského múzea MS.

Autori článku: Katarína Koňariková a Lukáš Perný

Článok bol publikovaný aj v Slovenských národných novinách č. 16/2024

Prezimovanie zeleniny na záhonoch

Niektoré druhy zeleniny môžu zimovať pod šírym nebom na záhone. Čierny koreň, pastrnák, petržlen, pór, špenát, kel kučeravý, kel ružičkový.

Kel

Brassica oleracea var. sabauda

V priaznivých polohách môžeme skorý kel vysádzať aj na jeseň a zberať na jar.

Kel je hodnotná zelenina predovšetkým na priamy konzum. Obsahuje veľké množstvo vitamínu C a provitamínu A, ďalej vitamíny skupiny B a minerálne látky, ako sú draslík, síra, fosfor, vápnik a iné. V ľudskej potrave pôsobí kel močopudne.

Kel je skromnejší na kvalitu pôdy a je menej náročný na hnojenie. Lepšie znáša drsnejšie klimatické podmienky a je odolnejší proti mrazom.

Kel sadíme na menšie vzdialenosti, skoré kultivary do sponu 0,30 x 0,30 m, neskoršie na vzdialenosť 0,60 m.

Skoré kultivary kely zberáme postupne, tak ako dozrievajú. Neskoršie, vhodné na uskladnenie, zberáme naraz.

Kel neznáša teplé, vlhké a zle vetrané prostredie, kde ľahko hnije. Výhodnejšie je ponechať rastliny na záhonoch čo najdlhšie do zimy a postupne zberať. Môžeme ich prikryť čečinou alebo slamou.

Kel kučeravý

Brassica oleracea var. acephala

Kučeravé listy sa zberajú po prvých mrazoch, lebo sú chutnejšie.

Kel kučeravý je skromný v nárokoch na pôdu a polohu, živiny a vlahu. Môže sa pestovať v polotieni. Vysievame ho v máji na riedko na výsevný záhon. Na trvalé stanovište vysádzame rastliny v júni až júli. Sadíme ich čo najhlbšie a do sponu 0,60 m od seba. Vegetačné obdobie sa pohybuje od 100 - 150 dní.

Naviac môžeme kel kučeravý konzumovať v čerstvom stave po celú zimu, pretože znáša aj silné mrazy bez poškodenia. Môžeme ho vykopať a vložiť aj s koreňmi do väčších nádob a takto ho nechať prezimovať.

Kel ružičkový

Brassica oleracea var. gemmigera

Obsahuje veľa vitamínu C, B₁, B₂ a K, provitamín A a z minerálnych látok draslík, fosfor a síru.

Kel ružičkový je náročný na dostatok živín. Dobre sa mu darí vo vlhkejších a vyšších polohách. Vegetačné obdobie je 160 - 180 dní. Vysievame ho v polovici apríla na výsevný záhon. Na trvalé stanovište vysádzame rastliny v júni na vzdialenosť 0,60 - 0,70 m od seba. Rastliny sadíme hlboko.

Ako vhodné kulisové rastliny poskytujú dobrú ochranu proti vetrom uhorkám. Aby sme podporili rast ružičiek, odstránime rastlinám koncom augusta vegetačný vrchol. Listy neodlamujeme. Znesie mrazy až -15°C.

Ako sa predstavujeme

Predstavovanie patrí medzi najťažšie disciplíny, pretože vyžaduje pohotovosť a šarm. V spoločnosti si nie sme všetci rovní, niektorí sú spoločensky významnejší.

Kto sa predstavuje ako prvý

Ak sa stretnú dvaja ľudia, spoločensky významnejší nesmie ostať ani na moment na pochybách, s kým hovorí, a preto mu je menej spoločensky významná osoba predstavená.

Muž sa predstaví, ale žena podáva ruku

Muž sa predstaví žene ako prvý, a potom sa predstaví žena mužovi. Ak je prítomný hosťiteľ, tak ten predstaví muža žene a potom ženu mužovi. Pri predstavovaní zreteľne vyslovíme svoje meno a pripojíme zdvorilostnú frázu - *teší ma alebo rád vás poznávam* alebo *už dávno som sa chcel s vami zoznámiť, veľa som o vás počul*.

Ruku podáva najskôr spoločensky významnejšia osoba, a teda žena. Zoznámenie musí sprevádzať úsmev.

Sme štyria, predstavuje sa menej významný pár

Muž menej významného páru sa najskôr predstaví svojmu náprotivku, potom jeho partnerke a predstaví svoju partnerku. Druhý pár urobí to isté. Ruku podáva významnejší pár.

Ak predstavuje osobu s akademickým titulom niekto tretí, pripojí titul, ak sa osoba predstavuje sama, titul neuvádza, rieši to podaním vizitky, na ktorej má titul uvedený.

Hovoríme zreteľne

Predstavujeme sa celým menom v správnom poradí. Najskôr krstné meno a potom priezvisko. Ak sme meno nezachytili, požiadame, aby nám ho ten, ktorý sa nám predstavuje zopakoval.

Ak vieme, že naše meno je ťažko zrozumiteľné či zapamätateľné, súčasne s jeho vyslovením podávame aj vizitku.

Tri kategórie významnosti - žena, starší a nadriadený

Funkcia a vek sú relatívne, jediným pevným bodom je žena. To je znak nemenný, nespochybniteľný a na prvý pohľad jasný.

Ak chceme v spoločnosti uspieť, musíme vedieť rýchlo identifikovať, kto je viac a kto menej spoločensky významný a z toho vychádzať pri všetkých úkonoch.

Funkcia je ten najmenej významný zo všetkých troch princípov. Nadriadeného nadradíme žene až od úrovne ministra. Až tam ženský princíp ustúpi.

Žene, staršiemu, nadriadenému či hosťovi preukazujeme česť tým, že ich máme vždy po pravej strane. Uvádzame ich na miesta im neznáme, predstavujeme im ako prvým ostatné osoby.

Prednosť majú aj cudzinci pred domácimi, cudzí ľudia pred našimi priateľmi alebo príbuznými. S cudzími ľuďmi sa zdravíme ako s prvými, s domácimi a s priateľmi až nakoniec.

VYPRÁŽANÉ TEKVIČKY A PARADAJKOVÝ SOS

Prísady

tekvica
paradajky
cesnak
hladká múka
soľ
olej

Postup

1. Tekvičky si nakrájame na kolieska, posolíme a necháme odkvapkať (Obrázok 1 a 2).

2. Potom ich obalíme v hladkej múke a vyprážame na oleji do zlatohneda (Obrázok 3 a 4).

3. Paradajky si nakrájame na väčšie kúsky (Obrázok 5).

4. Na panvici si rozhorúčime olej, paradajky doň vložíme a posolíme podľa chuti (Obrázok 6).

5. Takto ich varíme, aby sa vyvarila voda. Na záver si očistíme cesnak a pretlačíme do paradajok (Obrázok 7).

6. Paradajky takto ešte chvíľku varíme za občasného premiešania. Pripravenou zmesou zalejeme vyprážané tekvičky (Obrázok 8).

Dobrá chuť!

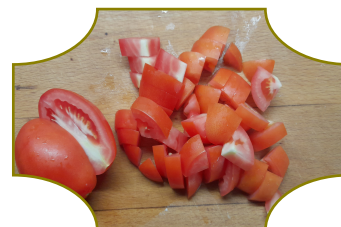
OBRÁZOK 1

OBRÁZOK 2

OBRÁZOK 3

OBRÁZOK 4

OBRÁZOK 5

OBRÁZOK 6

OBRÁZOK 7

OBRÁZOK 8

SPOLOK SLOVÁKOV Z BULHARSKA

Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

tel.: +421 907 772 130

email: spolokssb@gmail.com

web: www.ssb.sk

PRIHLÁŠKA

za člena

Spolku Slovákov z Bulharska

Meno a priezvisko (titul):

Dátum narodenia:

Adresa trvalého bydliska:

Kontakt (telefón, mobil, email, facebook):

Zamestnanie (nepovinný údaj):

Pôvod- z ktorej rodiny a dediny v Bulharsku pochádzajú predkovia:

Prihlasujem sa týmto za člena Spolku Slovákov z Bulharska a vyjadrujem súhlas s odvádzaním členského príspevku.

Dátum:

Podpis:

P O Z V Á N K A

Pripomíname si
35. výročie prvého stretnutia
v roku 1989

Spolok Slovákov z Bulharska

Vás pozýva na stretnutie krajanov
pri príležitosti 35. výročia prvého stretnutia 1989

12. 10. 2024 (sobota) o 13:30
v Cuba klub Trnava
Ľudová 12

Vstupné členovia 30 eur
Vstupné nečlenovia 35 eur
Deti do 13 rokov 20 eur

Program

Do tanca nám hrá skupina Happy song
Tanečné vystúpenie vojvodinského FS Krajan
Harmonika a spev Ivan Slávik z Kysáča
Detská tombola
Tombola
Odovzdávanie putovného pohára v hre Tabla

V cene je zahrnutý obed s výberom z 3 jedál,
večera, 2 dcl vína, uvítací drink, prípitok,
3 l nealko na stôl.

Priniesť si môžete alko, nealko, sladké, slané.
Potešia ceny do tomboly a tradičné
„koláče starých materí“.

Informácie k prihlasovaniu

V prípade záujmu sa prosím prihlasujte do 30. 9. 2024 na email: maggiebulgary@gmail.com

Vstupné prosím uhradiť IBA na číslo účtu: SK32 1100 0000 0026 2781 8489

Do poznámky uviesť: **m e n o _ s t r e t n u t i e**

K dispozícii je bezplatné parkovisko.

Sedenie bude pri okrúhlych stoloch po 8 ľudí, prosím o výber stola podľa nákresu.

Do 4. 10. je možnosť zrušiť rezerváciu s vrátením vstupného. Po tomto termíne, v prípade neúčasti peniaze nevraciam.

